

Het echtpaar Jerome Mertens - Louise Verbruggen

[De initialen van Jerome worden in de kranten opgegeven als K. H. Of dit elke keer een fout is of opzettelijk is gebeurd, is niet duidelijk. Een bijkomend probleem is dat broer Jacques als initiaal J. voert. De vermelding J. Mertens uit Wessem duidt dan op Jacques.]

1897 *Jerome trad evenals zijn broers en zusters in de voetsporen van zijn vader die hoofdonderwijzer in Grathem was. Eigenlijk was er geen andere keus, het gezin was groot - er waren acht kinderen - de financiële middelen beperkt en de kweekschool was gratis! In 1897 kreeg Jerome zijn eerste aanstelling als onderwijzer in een gehucht, midden in de Peel, Heidebloem geheten. [..] Omstreeks die tijd volgde hij zijn vader op als schoolhoofd in Grathem. Er werd een akte Frans geëist. De Akte werd in een half jaar tijd met hulp van de kapelaan en enkele boekjes gehaald. Z'n examinerator bleek de heer Koenen (van het woordenboek) te zijn. Toen Jerome over beduidend meer motortechnische Frans bleek te beschikken dan de heer Koenen nodigde deze hem meteen uit te assisteren bij de nieuwe druk van z'n woordenboek. Verder lezen we Grathem had in die dagen geen eigen dokter en geen notaris. Daardoor was de hoofdonderwijzer de vraagbaak in het dorp voor problemen op het gebied van belastingen, onroerend goed aan- en verkopen en zelfs bij seksuele problemen werd hem regelmatig om raad gevraagd.*

voor 1911 **Hieronymus Karel x Louisa Verbruggen**

Christine x Grooten

Antonius x Conijn

Cecile x Crijs

Mieke x van de Berk

31 dec 1910 [Uit het gesprek met Mieke van de Berk-Mertens (dochter) en Valentijn Crijs (kleinzoon) op 29 oktober 2005 in en over het huis van Jerome Mertens en Louise Verbruggen.]

Jerome Mertens trouwt vóór 8 maart 1911 met **Louise Verbruggen**. Op die datum overlijdt zijn moeder en worden beiden vermeld op de rouwbrief als wonende getrouwd in Grathem.

Er wordt gezegd dat hij uit medelijden met haar getrouwd zou zijn, omdat ze helemaal alleen in een groot gebouw in Grathem woonde. Ze was heel godsvruchtig (ze werd bigot=kwezelachtig genoemd door haar dochter) en ging vaak naar o.a. de kerk van Thorn en gaf veel geld weg aan de kerk. Beiden hadden hun eigen werk- en denkwereld. Zij was volstrekt niet geïnteresseerd in de technische vindingen van haar echtgenoot, ze waren elkaars tegenpolen. Louise Verbruggen kwam dus ook uit Grathem, dat toendertijd misschien 1000 inwoners had.

Waarschijnlijk was haar familie niet onbemiddeld, hadden waarschijnlijk een café (nu Wertz?).

Het echtpaar kwam waarschijnlijk in het schoolhuis te wonen, hoewel zijn vader toen al geruime tijd overleden was. Daarna (in 1919) verhuizen ze naar Lindestraat 7a.

Beiden sterven in 1956, vlak na elkaar en liggen begraven bij de kerk te Grathem.

Er werden **4 kinderen** geboren: Christine (in 1913), Antonius, Cecile en Mieke (in 1919).

Alle kinderen werden in het oude huis geboren, Mieke werd als baby het nieuwe huis binnengedragen: "In het huis hier zijn nooit kinderen geboren, alleen katten".

Mieke was in haar jeugd tamelijk ziekelijk, ze werd rond 1934 naar de school van de zusters Ursulinen in Echt gestuurd. In 1938 kreeg ze haar onderwijsdiploma, maar ze heeft de eerste jaren daarna niet in het onderwijs gewerkt. Ze woonde weer thuis, Lindestraat 7a te Grathem.

Na de oorlog trouwde Mieke met **Jacques van de Berk**, een gepromoveerd natuurkundige. Hij heeft geruime tijd in Kopenhagen gewerkt in Niels Bohrs laboratorium. Het huwelijk bleef kinderloos; zij woonden in het huis van haar vader (Lindestraat 7a Grathem). Na het overlijden van haar man woonde Mieke nog geruime tijd alleen in het grote huis. Rond 2000 kwam haar neef Valentijn Crijs met echtgenote en kinderen ook in het huis wonen na een grondige restauratie van de slechte delen, zoals ramen, dakkapellen, vloeren.

Eerst woonde Jerome Mertens dus in het **schoolhuis** te Grathem (nu afgebroken, op de Schoolstraat waar nu de RABO-bank staat), waar zijn ouders ook al woonden. Op 10 april 1919 koopt het echtpaar van Reinier Rutten, een oom van Louise, het **huis Lindestraat 7a** voor 5000 gulden. Oom Reinier verhuist naar Heel, de verkoop lijkt zeer gunstig voor Jerome Mertens en zijn gezin: een groot huis met een zeer grote tuin. Het is rond 1905 gebouwd door Reinier Rutten met het geld dat hij verdiend had met de handel in boter naar België. In werkelijkheid wordt een heel nieuw huis haaks tegen een dan al 100 jaar oude boerderij aangebouwd, nadat een zijdeel van de boerderij gesloopt is. Het nu 200 jaar oude deel bevat nog zeer veel originele elementen, een put in de kelder, in een soort badkuip waarin de boter bewaard werd, een handpomp met wasbak, e.d. Wel is het geheel van beide huizen rond 2000 volledig vernieuwd, maar het ademt nog altijd de sfeer van de oorspronkelijke bewoners. Ook in de tuin staan nog enkele grote bomen uit de beginperiode, o.a. een notenboom en perenboom die ruim 80 jaar ouden zijn. Het huis staat op verschillende foto's die in de familie aanwezig zijn, o.a. met de broers Mertens en zwager L. Theelen, met Jerome met zijn motor(en).

Het **ouderlijk huis** van het gezin Mertens-van den Hombergh stond dus in de Schoolstraat. De kinderen zwermden uit in de omgeving, de meesten waren onderwijzer of hoofd der school in de dorpen in de buurt. Jerome woont rond 1910 in het ouderlijk huis en heeft waarschijnlijk zijn vader (overleden in 1904) snel opgevolgd als schoolhoofd. Als Jerome in 1919 het huis aan de Lindestraat koopt is dat het nieuwe "ouderlijke" huis. Cecilia Mertens "verhuist" in 1921 vanuit Baarlo naar Grathem, enkele weken voor haar huwelijk. Waarschijnlijk woont ze dan bij haar broer Jerome in. Ze wordt ook de lievelingszus van hem genoemd.

Jerome Mertens probeerde zijn **uitvindingen** te verkopen en ook te octrooieren. Dat lukte wel, hij verdiende er een aanzienlijk bedrag mee. Bij kleinzoon Valentijn Crijs zijn hiervan verschillende papieren, en tevens folders en tekeningen van fabrikanten van (bijvoorbeeld) carburators. Met deze bijverdiensten kon hij het nieuwe huis bekostigen.

Jerome rijdt met zijn **motor(en)** overal naartoe, bovendien is hij redacteur en bestuurslid van de motorclub. Hij rijdt op vrijdagavond, direct na school, naar Hoek van Holland en vandaar naar Londen waar een motortentoonstelling gehouden wordt. Hij schrijft hiervoor een artikel voor het motorblad. Zondagavond is hij weer terug en maandagochtend staat hij weer voor de klas. [Op woensdag 26 november 1913 verschijnt in de NRC een beschrijving van de Internationale tentoonstelling te Londen. "*Het aantal geestdriftige aanhangers van het moderne motorrijwiel groeit thans ook in Holland met den dag. Tot welk een trap deze beweging in den loop van de laatste jaren in Engeland gestegen is, daarvan geeft de l.l. Maandag geopende tentoonstelling in Olympia wel een duidelijk beeld. Alles rijdt motor, alle jongelieden, die maar van hun zakgeld al hun salaris een duitje weten over te leggen, ouden van dagen, die vanwege de inspanning de trapfiets eraan hebben moeten geven, doctoren, kooplieden, predikanten, en ook dames, voor allen is thans een snel, gemakkelijk altijd klaarstaand en betrouwbaar vervoermiddel daar. [...]*"

Jerome had een **wijnverzameling**, de pastoor kwam graag op zondagmiddag een glaasje drinken.

Het is dus goed mogelijk dat hij een deel aan zijn zwager Leo Theelen verkoopt in 1926.

Later, na 1930, richt hij zich op de ontwikkeling van de fiets en met name op het trapmechanisme, in plaats van ronddraaiende een op-en-neer trappend gaande beweging.

Documentatie: kleinzoon Valentijn Crijs uit Grathem bezit een reeks tekeningen en foto's van de carburator, fabrieksgegevens van andere carburatoren, octrooiaanvragen en toekenningen, e.d., daterend uit 1910-1925. In huis hangen enkele (meest originele) foto's van Jerome Mertens op de motor, vaak in een groot gezelschap motorrijders.

De brochures komen wellicht van de tentoonstellingen die hij bezocht heeft.

Korte levensbeschrijving met enkele speculaties: Jerome Mertens haalt als jongeman snel zijn akte l.o. en we mogen aannemen ook de hoofdakke. Daarmee kan hij hoofd der school worden, net als zijn vader in Grathem. De andere kinderen met een onderwijsakte verhuizen naar dorpen in de buurt. Maar Jerome geeft eerst vanaf 1897 les in Heibloem, later woont hij waarschijnlijk in het oude schoolhuis te Grathem, wellicht samen met zijn moeder, die in 1911

overlijdt. Dan is Jerome al getrouwd met Louise Verbruggen. Zijn vader is al in 1904 overleden en hij heeft zijn functie overgenomen. Het is dus waarschijnlijk dat het echtpaar nog tijdens het leven van moeder in het schoolhuis van Grathem woont. Anders, dus na het overlijden van zijn moeder, gaat het echtpaar daar wonen.

In 1919 hebben ze de buitenkans het huis van de oom van Louise, Reinier Rutten, te kopen. Het ligt maar 100 m van het schoolhuis. Het huis is groot en heeft ook een grote tuin. De kinderen zijn alle vier in het oude huis geboren, de jongste - Mieke - is een pasgeboren baby als het gezin verhuist. Het koopbedrag, 5000 gulden, is zeer schappelijk en het wordt zelfs gedeeltelijk door de verkoper gefinancierd.

Het echtpaar is wel zeer verschillend: hij is zeer geïnteresseerd in techniek en is daarmee altijd bezig buiten de schooltijd, zij is zeer godsvruchtig, beter gezegd kwezelachtig. Beiden hebben naar het laat aanzien weinig interesse in elkaars denk- en leefwereld. Louise lijkt "ondergesneeuwd" bij Jerome Mertens. Zij zou ook nooit op de motor van haar man gezeten hebben. Jeromes zus Cecilia had daar wel interesse in, zij was ook haar lievelingszus. Jerome ging regelmatig met de motor op stap, Louise werd geacht voor de kinderen te zorgen.

De kinderen hadden niet die aandacht die men tegenwoordig wel aan hen schenkt. Eigenlijk kabbelt het leven voor het echtpaar en de kinderen voort. Ook enkele eigen kinderen worden opgeleid tot onderwijzer, ze trouwen alle vier. Mieke en haar man Jacques van de Berk komen ook in Grathem wonen; Jacques helpt zijn schoonvader met theoretische en praktische kennis bij het ontwikkelen van zijn vindingen.

De aandacht van Jerome is daarna van motoren naar alternatieve voorbewegingsprincipes van de fiets verschoven. Hij bouwt fietsen met een open-neer-gaande trapbeweging i.p.v. een ronddraaiende. De kinderen fietsten hiermee in het dorp, getuige enkele bewaard gebleven foto's. Daarbij wordt hij geholpen door de lokale smid. In tijdschriften worden hiervan enkele keren artikelen aan gewijd, net na de oorlog (1945/1946).

Beide echtgenoten sterven vlak na elkaar in de zomer van 1956. Beiden liggen op het kerkhof van Grathem naast elkaar onder één grote steen begraven.

IN PIAM MEMORIAM

JÉRÔME K. MERTENS * 30-9-1881 † 30-9-1956

LOUISE M.C. MERTENS-VERBRUGGEN * 13-7-1879 † 21-7-1956

Dochter **Mieke van de Berk-Mertens** leeft nog altijd in het huis. Zij heeft rond 1979 drie boekjes geschreven met als titel Paradijselijk handwerken, Een boeket vol droogbloemen en Hemels handwerkboek.

3 aug 1911 K. H. Mertens uit Grathem slaagt voor examen Fransch l. o. Samen met H. H. Driessen uit Grathem.

31 dec 1913 Foto met
oom Fons Sjaak Toon
tante Wies oom Jerome tante Leen oom Bart (=Lambert)
[Op deze foto ontbreken Maria - die dan al wel zal zijn overleden - en Cecile. De echtgenote van Jerome Louise Verbruggen staat er als enige echtgenote op, zodat we kunnen concluderen dat de foto genomen is na 11 maart 1912 en voor 30 mei 1916. De foto is voor het schoolhuis genomen.]

18 maa 1914 J. Mertens, Grathem: oprichting te Roermond van de Zuid-Nederlandsche Motorwielrijdersbond met 85 leden (in *de NRC*)
M o t o r w i e l r i j d e n. Te Roermond is gisteren een vergadering gehouden van 85 motorwielrijders uit verschillende plaatsen van Limburg en Noord-Brabant. Na breedvoerige bespreking werd opgericht een Zuid-Nederlandsche Motorwielrijdersbond. Tot voorzitter werd gekozen de heer J. Mertens, Grathem.

16 jul 1915 Technisch Bijblad van de Kampioen, redacteur Henri Meyer, vaste medewerkers J.M. Kleiboer, N.J. Kollewijn, Jerome Mertens, J. Schiere, Henri Wijnmalen. [Deze Wijnmalen was de bekende aviateur van de Europeesche Rondvlucht van juni 1911.]

Het nummer van 16 juli 1915 (gekregen van kleinzoon Valentijn Crijns) bevat een artikel van Jerome Mertens "Een nieuwe carburator".

23 jan 1918 *de Nieuwe Rotterdamsche Courant*

De volgende wijzigingen zijn gebracht in de aanwijzing van tusschenpersonen ingevolge de Invaliditeitswet: Rentedistrict Venlo (2), gemeente Grathem, op verzoek ingetrokken de aanwijzing van A.J. Mertens, te Kelpen (gem. Grathem), aangewezen K. H. Mertens, hoofd eener school te Grathem.

10 apr 1919 ontvangen van den heer K. H. Mertens, hoofd der school te Grathem, de som van een honderd acht en tachtig guldens 50 cent tot voldoening der kosten,

- vallende op de akte van overdracht van het huis erf en tuin te Grathem gekocht van den heer R. H. Rutten en op de voorbehouden hypotheek, op heden van ondergeteekende verleden.
f 188.50 Je van Boven
- 15 apr 1919 De volgende wijzigingen zijn gebracht in de aanwijzing van tusschenpersonen ingevolge de Invaliditeitswet:
Rentedistrict Venlo (2), gemeente Grathem, aangewezen K. H. Mertens, hoofd eener school te Grathem.
- 12 dec 1920 INSCHRIJVING BOOMEN. 35 zeer schoone gave Abeelboomen omtrek tot 2 Meter, te Grathem en 21 zware Canadaboomen te Heijthuijsen. Inschrijvingsbiljetten op aanvraag te bekomen bij P. HENDRIKS, rentmeester te Nunhem 89914/9
- 20 jul 1921 uit de correspondentie van de gemeente Maasbree: Vertrek Jan 1915 t/m Feb 1924, akte 311 vertrokken Mertens C.J. wijk A naar Grathem vanaf A121
Misschien is dat het adres geweest Molenberg 121.
- 23 aug 1921 **Verdere naspeuringen naar Cecilia Mertens en Leo Theelen over 1921**
In het kasboek vinden we dat de levensmiddelen, enz, de bruiloftskosten en reiskosten (huwelijksreis?) en onvoorziene uitgaven 429,96 en een halve cent hebben gekost. (p. 11)
Op 7 december wordt f 96.- betaald aan Alphons Mertens, Heel (Rek. Verbruggen). Wellicht een afrekening van hun gezamenlijk huwelijksfeest. Louisa Mertens-Verbruggen uit Grathem was getrouwd met Jerome Mertens. En wellicht ook werd bij een Verbruggen het huwelijksfeest gehouden. En de moeder van Maria Veugelaers heette ook Verbruggen (zie trouwakte). Er is een foto van beide echtparen aan zee, hun gezamenlijke huwelijksreis. De post reiskosten duidt op een soort huwelijksreis.
- 1 aug 1922 Truus (Gertrudis Christina Maria) wordt geboren op 11 augustus 1922
Zij draagt ook de ring met een kleine diamant van haar moeder. Toen Truus nog een baby was ging ze - volgens later vertelde verhalen - regelmatig op zondag bij haar moeder op schoot met de motor van Jerome (?) ritjes in Limburg maken. Ze ging waarschijnlijk ook voor haar huwelijk regelmatig achter op de motor op stap. De andere broers hadden minder belangstelling voor hun jongere zus (Jerome Theelen, november 2004).
- 4 apr 1924 Eikenlaan Ten Hove geroid
- 17 mei 1924 NRC
Te Grathem (L.), waar het z.g. "aartje spelen" bij huwelijksfeesten nog in zwang is, ontstond dezer dagen tusschen eenige deelnemers, die van de tractatie door het bruidspaar te veel genoten hadden, hooglopende ruzie. Zekere J. P. werd daarbij met een mes levensgevaarlijk in den rug verwond. De vermoedelijke dader, de dienstknecht C. aldaar, werd gearresteerd en naar Roermond overgebracht.
[De Winkler Prins, zevende uitgave schrijft: AARTJE, Vader, personificatie van een vruchtbaarheidsgeest, die met zijn kinderen in Midden-Limburg (Ned.) op bruiloften verschijnt, een klein poppetje meebrengt als geschenk en pas na veel verzet van de bruiloftsgasten tot de bruiloftsmaal wordt toegelaten.]
- 19 okt 1924 NRC
De Hollandsche Molen. [...] "Ik ken dorpen in Limburg, zoals Baarlo en Gratem", zoo schrijft hij, "waar men met wind- of waterkracht behalve graan te malen ook nog goedkope electriciteit ontwikkelt voor de verlichting van het dorp. Dit is een dubbel voordeel: de molenaar heeft meer bestaanszekerheid en de dorpingen hebben goedkoop licht. Een Stockport Zuiggasmotor van de Fa. Kiderlen en Co., A'dam, die gemakkelijk te bedienen en bedrijfszeker is, kan bij langdurige windstilte de windkracht vervangen".
- 14 aug 1926 Cecilia Theelen-Mertens overlijdt een maand na de geboorte van haar vierde kind. Jerome Mertens kwam met de motor voor de wake bij zijn zus.
- 6 jan 1927 In de maanden juli en augustus 1926 wordt veel drank gekocht, waarschijnlijk van Jerome Mertens. Het bedrag van f 90.31 wordt pas - door de omstandigheden - op 6/1 '27 betaald.
Vermelding: Juli Aug 63 en 54 fl. wijn Jer. Mertens (p. 70)
Het betreft (niet 63, maar 54 en 62 flessen opgeteld!):
54 fl. St Emillion f 0.75
24 fl. Bonnes Cotes f 0.65
11 fl. Muscat f 0.85
7 fl. Vermouth f 1.20
5 fl. St Estèphe f 0.85
3 fl. Champ. f 1.80
2 fl. Barsac f 0.80
- 3 sep 1927 Onze speciale medewerker op auto- en motorsportgebied seint ons Vrijdagavond 9 uur uit Grathem. [...] Ik heb zoo juist het circuit nog eens gereden. [...]

- 4 sep 1927 24-uurrit K.N.A.C., het eerst grootsch opgezet automobielfeest.
- 6 sep 1927 het Centrum: foto van de 24-uurrit Horst-Grathem-Kelpen-Baexem
- 6 aug 1928 cycloon in Grathem en omgeving
- 8 sep 1928 24-uur record wielrennen in Grathem
- 17 feb 1929 In Grathem worden de scholen tijdelijk gesloten vanwege de strenge kou.
- 24 maa 1930 "AUTO-LEVEN". Jerome Mertens houdt een nabeschouwing over de tentoonstelling. Hij vindt het verkeerd, dat onmiddellijk bij de opening, of reeds er voor, de verslaggevers naar binnen dringen en overal haastig rond moeten speuren, ncteeren, en daarna schrijven, welke hun indrukken zijn. Beter ware het, indien alles rustiger kon plaats hebben. Hij heeft het rustiger kunnen doen en vestigt nu nog eens in een geillustreerd artikel op de vooruitgang , die hij constateerde. [...]
- 3 jul 1937 het Vaderland
DE A.N.W.B. in 1936 [...] Als stemgerechtigden traden af de heeren J. H. Borgius te Leeuwarden, Jerome Mertens te Grathem en E. Goppel te Velp, terwijl [...]